

rlighting) en
dat ze aan

overwegen,
n verlost zal

F.

anti-critiek.

zint op den
dogma toe-
aan te leggen
werd geacht
rd van God.
enkele din-
ck wees er
egenover de
lijke situatie
die van den
de dogma-
a het geloof,
i God, maar
uit met de
zich critisch
formuleering
r geïsoleerde
h ook weer
t de Schrift.
rift te onder-
s haar. Men
ijn omgeving
ekere opvat-
mede, wan-
ndeeren.⁴⁾
an het bibli-
„De Schrift
en maar be-
een bepaald
samengesteld
personen, uit
openden in-
i organische,
n schets der
el het orga-
De Schrift is
raten, maar
s zullen na-
aamde Vor-
onmogelijk
ken van het
oon daartoe
zijn eeuwen
ngesteld, die
testes in alle
de christen-
zich isoleert,

eel van den
zoo goed als
n oordeelen,
oet een eigen
datgene, wat
kerk en de
nmenschelijk

tegelijkertijd
hebben voor
t zij tot zulk
werk onder-
ken der ge-
van hetgeen
t stelling een

ig 26.

en ten volle
n het woord
lan wel zich
ele voorstel-
al is het
ok tusschen

„n grafiese
zoo dat „de
vanneer men
et in inwen-
r, zooals het
een bepaald
lezen of ge-
tiet wezenlijk
der aange-
consequentie
Woord was,

is (primair)

geen hogere
voor schrift
en volkomen
n zijn voor

normen der

uiterst gewichtige poging ondernomen, en hij heeft
zich een geweldige taak gesteld.

Maar als men dan het recht heeft datgene, wat
al de eeuwen door als juiste formulering werd
aanvaard, te onderwerpen aan critiek — natuur-
lijk in het licht van de Heilige Schrift — hebben
wij toch ook weer het recht, en zelfs den plicht
deze critiek kritisch te toetsen.

Vooraf geldt dat, wanneer wij spreken over „de
ziel”. Immers op schier geen enkel punt ver-
dedigde de in de laatste jaren opgekomen „op-
vatting” zoozeer „andere” meeningen, dan juist
op dit punt; en juist daar, waar de kerk en de
ouden spraken over „natuur”, „persoon” en der-
gelijke begrippen, meende deze „opvatting” haar
sterkste critiek op de uitspraken der eeuwen te
moeten laten hooren.

Nu kan niemand meenen, dat het juist zou zijn
de van bedoelde zijde uitgebrachte critiek op het
werk der eeuwen critiekloos te aanvaarden; noch
ook, dat wij geroepen zouden zijn zonder nader
onderzoek te erkennen, dat het christelijk denken
van negentien eeuwen op uiterst belangrijke pun-
ten zich grondig zou hebben vergist.

Daarom willen wij, neen, daarom moeten wij
nader op hetgeen van bedoelde zijde wordt be-
toogd, ingaan.

En het is zoo gelukkig, dat wij dit kunnen doen
onder broeders. Immers het hoofdwerk, dat we
critisch zullen moeten bespreken, is geschreven
door een hooggewaarderd broeder, die zelf
zegt, zich onvoorwaardelijk voor het gezag der
Schrift te buigen. En die zegt vrijmoedig al het
overige — óók eigen werk — nader op zijn waar-
heidsgehalte te willen onderzoeken.⁴⁾ En ook als
hij het niet zeide, wisten wij het nog van hem.

Zoo hebben we al dadelijk een gemeenschappe-
lijke basis voor discussie. En dat geeft hope, dat
ook deze discussie niet vruchteloos zal blijven.

Natuurlijk is nu van het eerste belang de vraag
„Wat zegt de Schrift?”

Zeker, maar vergeten we nu niet, dat de door
ons besproken richting zich bij dat antwoord min
of meer los moet maken van de historie. Immers
reeds zeiden we, dat deze richting tot de con-
clusie komt, dat in de historie allerlei paganis-
tische terminologie de overhand kreeg in het
christelijk denken.

Het boven-bedoelde werk geeft dan ook het
antwoord, dat de schrijver noemt „het calvinis-
tisch antwoord”. Dat antwoord op de vraag „Wat
zegt de Schrift?” kan dan volgens bedoelden
schrijver aldus worden samengevat:

„a. De Heilige Schrift leert de rechtstreeksche
soevereiniteit van dien God, Die Zich in Zijn
Woord geopenbaard heeft, over alle dingen, in
welk verband en op welk terrein ook, en onder-
scheidt in overeenstemming daarmee helder tus-
schen God als den Souverein en het door Hem
geschapene.

„b. Zij beschouwt de religie als een verbond
(unio foederalis), het menschelijk geslacht ook
reeds vóór den zondeval bekend door woordopen-
baring.

„c. Zij predikt, wat den toestand na den val
betreft,

1. de algemeene verdorvenheid van den mensch,
2. den dood als straf op de zonde, en
3. de openbaring der genade van den souve-
reinen God in den Middelaar.”

Het zij ons vergund al dadelijk hier een viertal
opmerkingen te maken:

1. Zooals deze regels daar staan zal wel nie-
mand er eenig bezwaar tegen hebben; afgedacht
dan van hetgeen we onder II opmerken.

4) Dr D. H. Th. Vollenhoven: Het Calvinisme en de Refor-
matic van de Wijsbegeerte, pag. 20.

geschreven taal niet worden erkend en nog veel
minder zekere superioriteit van deze ten aanzien
der gesproken taal.

De eerste conclusie, die bij de bespreking der
andere regels van het ontwerp meer aandacht
zou vragen, laten we rusten.

Wat de tweede betreft: het is volkomen juist
dat De Vooy's, van zijn principe uit, gewaagt van
den „taalregel” dat woorden als „kast” in het
verkleinwoord geen „t” hebben¹⁾. We spreken een
klank dien we hier, min of meer gebrekkig, met
„kasjo” aanduiden, en dat er een spelling „kastje”
bestaat, die duidelijk zichtbaar maakt het door
den geest geleegd, in de uitspraak overwaas
verband tusschen grondwoord en deminutief, dat raakt
de taal niet. Even consequent is het dat „het”
met een h een zonde tegen de taal beduidt,
omdat het onzijdig lidwoord is: „(e)t”.

Maar men waagt verdere gevolgtrekkingen: bui-
gingsuitgangen als „der” heeten verouderd; den
leerlingen mag niet worden opgedrongen dat ze
in de taal nog bestaan. En evenzoo: er zijn
slechts twee geslachten, „het d e en het et ge-
slacht”, zoodat een deur aan te duiden met „haar”
een taalfout is. Norm voor het algemeene schrij-

1) De Vooy's, Verz. Taalk. Opst. I, 47.

II. Het betoog, dat de Schrift de religie als een
verbond beschouwt, behoeft stellig nader bewijs;
in ieder geval is het historisch niet juist, dat het
calvinisme heden belijdt of vroeger betoogde, dat
volgens de Schrift de religie een verbond is.

III. Met de aanvaarding van de formulering
van deze stellingen is daarom nog niet de toe-
lichting, daarop te geven, aanvaard. Immers, (weer
afgedacht van hetgeen over religie als verbond
werd gezegd) hetgeen hier staat is niet specifiek.
Noch specifiek calvinistisch; noch specifiek
luthersch, of iets anders. We zouden kunnen
zeggen: het is reformatorisch. De reformatoren
zouden (afgedacht van b.) allen zonder onder-
scheid dit hebben kunnen zeggen. Daarom zijn
deze uitspraken natuurlijk niet minder goed, —
integendeel; maar wel zijn ze dus nog zoo alge-
meen, dat ze, zooals ze geformuleerd zijn, nog
geen uitdrukking geven aan consequenties ten op-
zichte van het denken aller eeuwen, en ten op-
zichte van de terminologie der zielkunde, zooals
er, gelijk blijken zal, toch uit getrokken worden.

IV. Wanneer deze stellingen nader worden uit-
gewerkt, is het van de grootste beteekenis, op
welke wijze dan voor hetgeen uit deze stellingen
wordt afgeleid, het bewijs wordt verkregen. Boven-
dien interesseert ons bijzonder het bewijs voor de
stelling, dat de religie een verbond is. Bij de
bedoelde bewijzen nu gaat het in de eerste plaats
om de bewijzen uit de Schrift, en daarna om de
bewijzen, die uit anderen hoofde, dan doordien
ze aan de Schrift ontleend zijn, als bewijsgrond
worden aangevoerd. We krijgen dus ook te onder-
zoeken de bewijsmethode dezer richting,
waarbij dan naar twee zijden het onderzoek moet
worden ingesteld: a. de methode aangaande de
schriftuurlijke bewijzen; b. de methode aangaande
de niet-schriftuurlijke bewijzen.

Nu zal het duidelijk zijn, dat in deze artikelen,
het onderzoek naar de bewijsmethode bij
deze „richting” (in het algemeen, en in het boven
aangeduide boek in het bijzonder) voorop moet
gaan. Immers, wanneer wij een betoog met des-
zelfs bewijzen bespreken, moeten we vooraf op
de hoogte zijn van de methode, die men aan-
wendde om de bewijzen te vinden.

Dikwijls geeft de methode zooveel licht over
datgene, wat als resultaat van de bewijsvoering
werd verkregen. En een foutieve methode heeft
niet alleen wanneer het ging over historische
vragen, maar ook wanneer er kwesties van be-
wijsvoering in het geding waren, reeds menigeen
op een dwaalspoor geholpen.

Om een enkel voorbeeld te noemen. Zeer dik-
wijls gebeurt het in het leven, dat de menschen
een zekere stelling poneeren. Die stelling moet
dan bewezen worden. Ten bewijze haalt men dan
een bepaalde gebeurtenis aan of een bepaalden
tekst, en ziet daarbij deze gebeurtenis of dezen
tekst in zulk een licht, alsof de te bewijzen stel-
ling reeds bewezen ware. Dat is natuurlijk fout.
Inplaats van met „het bewijs” de „stelling” een
vasten grond te geven, geeft men in zulk een geval
„het bewijs” of „de bewijspplaats” zijn zin en zijn
grond uit „de stelling”. Maar die stelling moet
juist nog bewezen worden! Het is duidelijk, dat
de stelling zelve geen invloed hebben mag op de
manier, waarop ik een gebeurtenis of een tekst,
die als bewijs moeten dienen, opvat.

Zeker, wie zou niet weten, dat men wel heel
dikwijls ten dezen in fouten vervalt? In den ge-
wonen redenertrant der menschen worden tel-
kens dergelijke fouten gemaakt. Maar in het
wetenschappelijk betoog mag zulk een bewijs-
voering uiteraard niet voorkomen. Ook al is na-
tuurlijk daarmede tegen den persoon, die bewijst,
niets kwaads gezegd, — wanneer zulke fouten in
een wetenschappelijke verhandeling voorkomen,
is de verhandeling zelve er zwak door geworden.
We namen dit enkele voorbeeld, om duidelijk te

ven en ook voor het taalonderwijs wordt het z.g.n.
Algemeen Beschaafd. Niet dat litteraire taal wordt
uitgesloten of afgekeurd; och neen — even min
als volksdialect en „familiaal Beschaafd”.

Zoo leidt de weg van de identificatie „taal is
klank” tot miskenning en achteruitzetting der li-
teraire taal.

Iets dat ten nauwste verband houdt met een
andere gevaarlijke dwaling die dient te worden
gesignaleerd. De taalpsychologen en op hun voet-
spoor de Vereenvoudigers kennen geen normen
boven de taal. Ze zijn de meening toegedaan
dat de „levende taal” zichzelf ten wet is. Als
Schrift-geloovigen (en niet op grond van classi-
cistische gezindheid) deelen wij dit gevoelen aller-
minst. Ook in de wijze van zijn spreken is de
mensch nooit of te nimmer autonoom. Er zijn
door God gestelde aesthetische, ethische, logische
wetten en normen, welke gelden ook voor den
taalvormenden en -gebruikenden mensch. Het
spreekt vanzelf: wie die wetten en normen op
zich zelve erkent en tevens inziet dat 'menschen
geestes- en zieleleven met den taalvorm op 't
allerinnigst saamgeweven is, moet deze wetten
zeggenenschap toekennen en beteekenis ook voor
de taal. Dit niet te doen stond gelijk met de taal
te ontzielen. En wie den zondeval belijdt, kan

maken, van hoeveel beteekenis het is, bij een
ernstige discussie te letten op de bewijsmethode
van hen, met wie men van meening verschilt.

En, gelijk gezegd, dit onderzoek moet voorop
gaan.

Behalve om de genoemde, ook nog om een
andere reden. Het zou toch niet wel mogelijk zijn,
een bestreden betoog te volgen, wanneer dat be-
toog werd gerefereerd — en men telkens moest
onderbreken om formeel-methodische vragen te
behandelen. Hebben wij de bewijsmethode be-
sproken, dan kan punt voor punt de opvatting
der door ons besproken richting naar voren ge-
bracht worden, en kunnen wij bij elk punt, na de
bewijzen van andere zijde te hebben aangewezen,
de gronden voor onze instemming met het be-
toog, — of de gronden, waarop we van den
schrijver moeten verschillen, aangeven.

Daarbij komt nog iets.
Wanneer wij handelen over anderer bewijs-
methode hebben we tegelijkertijd gelegenheid onze
eigen opvatting over de eischen, waaraan een
bewijs volgens de regelen der logica moet vol-
doen, te omschrijven.

Telkens weer blijkt, dat dit punt, inzonder-
heid bij het aanhalen van de onderscheiden
Schriftuurplaatsen als „bewijs”, van overwegende
beteekenis is.

En we zullen dan ook vanzelf met de vraag van
de beteekenis der exegese in verband met het
Schrift-bewijs in aanraking komen.

Zoo willen we dan een volgend maal beginnen
met de bespreking van de methode aangaande de
Schrift-bewijzen, zooals we deze bij de door ons
besproken nieuwere „richting” vinden.

J. W.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN

Een dringend beroep.

Dat ik mij op het terrein van het sociale leven
begeef in de kolommen van ons blad heeft zijn
bijzondere reden.

‘t Is om aankondiging te doen van een vergade-
ring, die in deze maand staat gehouden te worden
en die, ofschoon niet een conferentie van groot-
schen omvang, van veel beteekenis kan zijn.

Zooals men weet bestaat er een „Organisatie van
Reunisten der S. S. R.”, een vereniging van oud-
leden van de Unie van Gereformeerde Studenten
aan Openbare Hoogeschoolen.

Deze organisatie, gevormd dus uit leden (± 325),
die allen student zijn geweest en thans een ambt
vervullen dat op den grondslag van academische
vorming rust, leeft in nauw contact met de stu-
dentenwereld.

En zoo weet ze ook van de moeilijkheden, die
daar worden gevoeld.

Een van die moeilijkheden, die meer en meer tot
een probleem gaat worden, is de vraag naar een
emplooi voor de pas-afgestudeerden.

Dat vraagstuk heeft reeds lang de belangstelling,
ook van officiële zijde. Aan elke Universiteit is
een regeeringsgedelegeerde, die tot taak heeft
voor de afgestudeerden een werkkring te zoeken.
Want de nood klimt. Er zijn in ons land reeds vele
gegradueerden, die tot de groote groep van werke-
lozen behooren.

En bij alle bezwaren, die dezen hebben te door-
worstelen, komt er voor hen nog bij, dat ze in
hun wetenschappelijke ambities gaan verflauwen
en straks, zoo er verruiming komen mocht, voor
een ambtsvervulling, met daaraan verbonden ver-
antwoordelijkheid, niet meer geschikt zijn. Met
name voor de jonge ingenieurs en leeraren be-

niet ontkomen aan de conclusie dat het bederf
de taal niet is voorbijgegaan.

Iets dat de verklaring geeft:

1e. van het feit dat er platter en nobeler uitingen
en vormen zijn van taal en

2e. van den eisch: aan den neertrekkenden
invloed van het onedele en alledaagsche weerstand
te bieden, vooral daar waar rustig overleg meest
mogelijk is en verduurzaming intreedt van het
vluchtige woord, t.w. in de geschreven taal.

Bovendien: Babels spraakverwarring (in bond
met den zondeval) bracht het beginsel van een
nimmer eindigende differentiatie en splitsing in het
taalleven: een abnormale (hoewel thans nood-
zakelijke) ontwikkeling. Kunstmatig herstel van
eenheid, horizontaal in uiteen gelegen plaatsen,
verticaal in den stroom des tijds, biedt eenig
tegenwicht; eenigermate vergelijkbaar met den
mechanischen band van overheidsgezag en staat.
En bij dit herstel worden belangrijke diensten be-
wezen door geschreven taal en door gramma-
ticaal gezag.

Dat de „naturalistische” (het woord is van Dr
A. Kuyper Sr.) School van Kolléwijn dit niet kan
toegeven ligt voor de hand. Tusschen hen en
ons in staat het Woord van God.

R. J. DAM.

staat dat gevaar. Er is voor hen geen kans om aan 't werk te komen, omdat ze aan zekere werkmogelijkheden gebonden zijn.

Ook in onzen kring zijn er die academisch gevormde jongeren zonder uitzicht op een gelegenheid tot sociale prestatie.

De Unie van Gereformeerde Studenten heeft 66k haar werkzoekenden.

En het is voor en om dezen dat de Organisatie van Reunisten trachten wil iets te doen.

Ze benoemde een Commissie, die ten dezen actie moest zien te ontplooiën. En die Commissie besloot, in overleg met het Bestuur, tot het beleggen van een vergadering op Zaterdag 26 Mei, des middags te 3 ure in „Terminus“, Stationsplein te Utrecht.

Tot die vergadering noodigde ze uit verschillende van onze mensen, die als directeurs van groote bedrijven misschien medewerking kunnen verleenen, fabrieksleiders, directeurs van onderwijs-inrichtingen, ziekenhuizen, e.d.

Maar nu zou het kunnen wezen, — en het Bestuur der Organisatie hoopt dat van harte — dat er anderen zijn, bedrijfsleiders, die niet uit den S. S. R. zijn voortgekomen of daaraan verwant zijn, die belangstelling voor deze vergadering hebben en aan haar doel willen medewerken.

En het is daarom, dat ik dit korte artikel schrijf.

Mochten ze er wezen onder degenen, die het lezen, laten ze dan zoo vriendelijk zijn mij bericht te doen, dat ze ter vergadering aanwezig willen zijn. Dan zorg ik met bekwaam spoed voor een uitnodiging.

Want, zal deze actie eenig resultaat kunnen opleveren en voor de eigen jongeren (die, voorzover ze dat nog niet deden verzocht worden zich als gegadigden op te geven) iets beteekenen, dan is het noodzakelijk, dat allen, die helpen kunnen, samenwerken.

Ik moge daarom een dringend beroep doen op hen, die tot deze samenwerking in de gelegenheid zijn. Het secretariaat der Commissie is bij mij gevestigd: 2e Const. Huygensstraat 77, Amsterdam.

C. T.

ZENDING EN EVANGELISATIE

De toestand der Wereldzending.

I.

Laymen's Foreign Missions-Inquiry.

Amerika is en blijft het land der onbegrensde mogelijkheden.

Ook op het gebied der zending.

Op 'het wereldbudget staat Amerika bovenaan als de verreweg grootste in opbrengst; daarna volgt, en dan nog pas in de verte, Engeland. Ook dringt de Amerikaansche zending een geheel eigen stempel, dat men „Amerikanisme“ noemt, en met het woord „Social Gospel“ nader wordt aangeduid.

Het spreekt vanzelf, dat de geweldige wereldcrisis, waarvan Amerika ook rijkelijk zijn deel heeft, den zendingsarbeid niet onaangestast heeft gelaten. De inkomsten, die bij miljoenen dollars werden geteld, daalden onrustbarend. En de Amerikanen, practisch als zij zijn, overwogen dadelijk, wat er in dezen te doen zou zijn.

Dat de inkomsten weer tot het oude peil zouden zijn op te voeren, was buitengesloten; ook al, omdat bij velen de sympathieën voor den arbeid waren verminderd.

Daaraan hadden de terreinen, waar de Amerikaansche zending werkt, zelf mede schuld. De nationalistische geest had zich toch van de Chinezen enz. meester gemaakt, zoodat men zelfstandigheid eischte; echter, omdat de Inlandsche kerken zelf niet in staat waren in eigen behoeften te voorzien, mochten de Amerikanen blijven voortgaan alles te bekostigen, maar zij hadden er niet over te oordeelen, hoe de gelden zouden worden besteed. Wel betalen, maar geen medezeggenschap, was de leus geworden. En het is te verstaan, dat zoo iets de Amerikanen minder goed beviel.

Maar ook, al was de toestand niet overal zoo onprettig geworden, toch kwam de vraag op, of de zendingsmethode zelf wel deugde; was voor minder geld niet hetzelfde, misschien zelfs nog meer, te bereiken? Was de tijd niet gekomen, om de zending zelf aan ernstige critiek te onderwerpen?

En toen de vraag eenmaal aan de orde was gesteld, duurde het niet lang, of een plan werd geopperd, om tot een daad te komen.

Na eenige voorbereidingen werd dan in 1931 een commissie opgericht, bestaande uit 15 mannen en vrouwen, waarvan een zekere William E. Hocking, professor in de filosofie aan de Universiteit van Harvard, voorzitter werd.

Al deze 15 personen waren „leeken“, d.w.z. dat zij nimmer op een of andere wijze zich daadwerkelijk met de zending hadden bemoeid; zij hadden nimmer in een bestuur gezeten, ook niet op een of andere wijze tevoren studie van de zending ge-

maakt. Zij stonden dus „onbevooroordeeld“ tegenover den arbeid.

Deze 15 menschen nu zouden, gesteund door 7 van de grootste kerkgenootschappen of „Denominations“ de groote zendingsvelden in Azië bezoeken, van het werk aldaar nauwkeurig kennis nemen, en dan in een rapport daarop de noodige critiek uitoefenen.

Daarom gaf men aan deze commissie den naam van „Laymen's Foreign Missions-Inquiry“.

Zonder uitstel toog men op reis; naar het voorgestelde plan werd gearbeid; spoedig keerde men terug, en legde de resultaten van het critisch onderzoek neer in een boek van 350 bl.: „Rethinking of Missions“.

In Amerika verwekte dit boek een storm!

Eenerzijds zeiden velen, die het zuivere Evangelie niet begeeren; ziet ge wel, dat het tijd werd, om de zending in andere banen te leiden? Maar anderzijds werden de zendingsleiders en het eenvoudige volk des Heeren ernstig verontrust, en vroegen zich af, of het nog wel gewenscht en zelfs geoorloofd was, aan zending te doen, als de richting moest worden ingeslagen, welke de commissie in haar boek als de juiste aanwees.

De beroering was er.

Over heel de wereld trok de publicatie de aandacht. In de zendingskriften schreef men erover. En vooral ook het vasteland van Europa, Duitschland vooraan, oefende critiek op de leeken-critiek der Amerikanen.

In het „Neue Allgemeine Miss. Zeitschrift“ heeft niemand minder dan Prof. Richter, die in Amerika geen vreemdeling is, twee artikelen aan dit rapport gewijd. Zijn oordeel is weloverwogen en bezadigd. Hij weet het goede erin te waardeeren, en schrijft aan het slot zijner beschouwingen: „Nog nooit is de Evangelische zending in haar geheelen omvang aan een zoo grondige algemeene critiek onderworpen. Aan de zeer edele bedoelingen van de commissie, om de zending in de tegenwoordige crisis en overgangstijd een beslissenden dienst te bewijzen, mag niet getwijfeld worden. Dat haar rapport in Amerika de grootste opschudding wekte en een diepgaande beweging te voorschijn riep, werd reeds gezegd. Te betreuren is, dat de commissie uitgegaan is van een opvatting van het Christendom en van den Christelijken arbeid, welke zich van die van bijna alle kerken, die aan zending doen, wezenlijk onderscheidt. Daarom vinden de uiteenzettingen, die den grond van het vraagstuk raken, de meest indringende tegenspraak, en de waardevolle practische uiteenzettingen en voorstellen worden in de hitte van den strijd voorbijgezien.“

Het ligt niet in onze bedoeling, om breed op dit rapport in te gaan. Slechts in zooverre willen wij er de aandacht op vestigen als noodig is, om den weg te banen tot een beschrijving van den toestand der wereldzending in onze dagen, waaraan Prof. Richter, eveneens in genoemd tijdschrift, eenige artikelen heeft gewijd.

De commissie heeft haar arbeid wel serieus verricht, maar de tijd was toch ook weer te kort, om inderdaad alles grondig te kunnen beoordeelen. Daarbij beperkte zij haar reis tot Azië, en dan nog tot die terreinen, die behoorden tot de 7 kerkgroepen, welke achter haar stonden. Voorts heeft zij nagelaten een beschrijving te geven van alles, wat achter den zendingsarbeid lag: de godsdiensten, de uitwendige toestanden enz., zoodat de eenheid van een overzicht van het geheel ontbreekt; de critiek viel meer op de onderdeelen van den arbeid, elk afzonderlijk.

Maar het hoofdbezwaar van de rechtzinnige zendingswerkers en der zendingkerken ging en gaat toch tegen den grondslag, waarop alle critiek rust, of liever tegen de beginselen, waarvan de commissie bij haar critiek uitging.

Deze „leeken“ hebben de zuivere belijdenis der Schrift verlaten, en zich gesteld op het standpunt van het moderne Christendom; van dogma moet zij niet veel hebben; zij acht het genoeg, dat Jezus Christus ten voorbeeld wordt genomen, en men de heidenen ertoe beweegt om hun leven naar dat van Christus te richten en door den Geest van Christus te laten doordringen. Het kruis der verzoening wordt practisch terzijde geschoven.

Vandaar ook, dat de prediking van het Evangelie veelszins op den achtergrond wordt geschoven; er moet veel meer gebeuren op het terrein van de maatschappij; de zending stelle zich ten doel, den mensch op het zendingsveld, die het economisch zoo ellendig heeft, te verheffen. De toestanden in de industriestreek en op het platteland zijn jammerlijk; daarop werpe zich de zending, dan treedt zij in de voetsporen van Jezus, die aan de armen brood gaf en de zieken genas.

Men merkt het wel, hier is het „social gospel“ in optima forma.

Hoever de commissie gaat blijkt o.a. uit het hoofdstuk, dat over de zendingshospitalen handelt. Deze arbeid, welke dient om de ellende van velen te lenigen, wordt geprezen, maar een daarmee verbonden dienst van prediking van het Evangelie wordt sceptisch beoordeeld, en 't brengen van het Evangelie in de poliklinieken en ziekenzalen wordt zonder meer afgekeurd als een onzedelijk misbruik maken van het ziek-zijn, om proficieten te maken.

„Een Christelijke levensweg“ zij het ideaal der zending; dat blijkt ook uit het hoofdstuk over de „agricultural missions“, d.i. de zending op het platteland, in de talloze dorpen en vlekken. De bevolking op het land moet tot „de volheid des levens“ worden gebracht; daarom moet de zending zorgen voor het verschaffen van crediet en voor betere pachtvoorwaarden.

Niet anders wordt gesproken in het hoofdstuk over de industrie en het fabriekswezen. De commissie oordeelt, dat zij geen enkelen zending heeft ontmoet, die voldoende op de hoogte is van de verhoudingen op dit gebied en bij verbetering voldoende leiding kan geven. Alsof een zending deze dingen moet weten!

Aan het einde van haar rapport geeft de commissie in 10 stellingen kort weer, wat zij heeft uiteengezet. Bij het lezen daarvan moeten wij Prof. Richter bijvallen als hij zegt, dat verschillende stellingen vanzelf spreken, en andere onmogelijk zijn te verwezenlijken.

Het hoogtepunt wordt bereikt in art. 10, waarin wordt voorgesteld een centraal zendingsbestuur, in den geest van de Roomsche Congregatio de propaganda fide.

Of het boek de Amerikaansche zending zal kunnen bewegen in het aangegeven nieuwe spoor te gaan? Dat zal nog moeten blijken; waarschijnlijk is het niet, in elk geval is het niet te hopen. Volgens onze Gereformeerde opvatting heeft het streven der leeken-commissie meer van het humanisme dan van het Evangelie. Maar dat het rapport een zekere „crisis“ heeft veroorzaakt in de zendingswereld, spreekt wel vanzelf. En de zending naar de Schriften wordt bij vernieuwing erdoor gedrongen zichzelf te onderzoeken aangaande grondslag en methode, doelstelling en gebruik der middelen.

Zoo kan en zal de „Rethinking of Missions“ nog tot zegen kunnen zijn.

J. D. W.

Over het recht eener Synode, die niet zeggen kon, wat „deze belijdenis“ is.

In „'s Gravenhaagsche Kerkbode“ (hervormd) worden artikelen geschreven over „kerkelijk 's Gravenhage in de 19e eeuw“. Thans loopt het onderzoek over „den strijd om kerkherstel“. Herinnerd wordt aan het optreden van Ds J. H. Gunning Jr. Eerst geef ik deze algemeene typering van Gunning uit het artikel door:

Gunning's arbeid als herder en leeraar in de Haagsche gemeente is door zijn leerling Ds Chr. Hunningher en door zijn opvolger alhier, Dr F. van Gheel Gildemeester in het genoemde standaardwerk in den breede beschreven. Voor nadere bijzonderheden mogen wij daarom verder naar die uitgave verwijzen, waarin twee geestverwanten, elk op hunne wijze, het beeld van den door hen hooggeschaten voorganger hebben getekend in zijn persoon, zijn prediking, zijn omgang in de gemeente, zijn studiën op zoo menigvuldig gebied. Hij was ongetwijfeld een der meest begaafde godgeleerden van zijn tijd, en wat zijn standpunt aangaat een vertegenwoordiger van „het ethisch beginsel“, en als zoodanig het meest verwant aan den door hem diep vereerden D. Chantepie de la Saussaye, al nam hij in zijn gehechtheid aan het Christelijk Onderwijs een zelfstandige plaats tegenover hem in. Ook Schleiermacher, Beck, Rothe, Böhme en Vinet hebben invloed op hem geoefend, hoewel Gunning op alles een eigen stempel drukte.

Welnu, van dezen man lezen we nu in hetzelfde artikel:

Reeds vóór zijn komst in Den Haag had Gunning zijne ernstige bezwaren tegen de Kerkelijke organisatie van 1816 uitgesproken. Bij gelegenheid der schriftelijke kerkvisitatie in Hilversum had hij namens zijn kerkeraad in de eerste tabel de volgende opmerking geplaatst: „Het is de eenstemmige overtuiging des Kerkeraads dat op alle vragen die met de Belijdenis der Hervormde Kerk in betrekking staan, geen antwoord kan worden gegeven, zoolang uit de Handelingen der Synode blijkt, dat zij zelve op de vraag: wat is deze Belijdenis? geen duidelijk antwoord weet te geven. En daar hij overtuigd is dat de Synode zich wel wachten zal zulk een antwoord te formuleeren, wensch hij dat aan de Synode geen verdere bevoegdheid worde toegekend dan de administratieve leiding der uitwendige aangelegenheden.“ In dienzelfden geest uitte hij zijn gevoelen bij de eerste persoonlijke kerkvisitatie, die hij in den Haagschen kerkeraad bijwoonde: „Vanwege het Classicaal Bestuur werden de gewone vragen gesteld. Hierbij deelde br. Gunning mede, dat hij voor zich de Synode wel erkende als een administratief college voor uitwendige aangelegenheden, en derhalve de lijsten betreffende inlichtingen, voor zooveel in zijn vermogen was, gaarne zoude willen geven; maar dat hij, haar voor alles wat met geloof en geestelijk leven te samenhang niet erkennen kon, en alzoo aan eenige van haar afhankelijk commissie op deze punten geen antwoord kon geven.“ In zijne brochure Geloof en Kerkvorm, een volgend jaar verschenen, ontvouwt hij zijne bezwaren tegen de kerkinrichting in breeder vorm: „Deze kerkorde is aan onze Herv. Kerk ongedrongen door Koning Willem I in 1816. Zij is in strijd met de geschiedenis en met het recht en het wezen der Kerk. Een geheel onprotestant-

sche hie
recht va
alleen zij
meente,
nadat de
nodaal E
was en is
haven, m
ligen ge
schroom
niet afge
te maken
bestuur
gen, geen
lijke onw
lijk gevolg
den.“ G
en van
werkelijk
een nieu
om bestr
stuur ge
den Heer
stelde ma
als hij de
doen van
danken, e
beginsel
hoort zo
Maar wa
Hij best
Kerk de
hij, maar
moeten
34-jarig

Dat wer
„vorm“ is
wederzijds
Maar o
spreken. E
belijdenis
zulke syno
Herv. Kerl

En wij
elk „licha
en tegen-
leven der k
zulk een sy
„lichaam“,
die aan zul
laboreert a
ze is zelf n
Omdat i
dat ik bij
men noemt
Men kan
jaar van d
Schrijver
Posthumus

In verba
Keizer in

Ik zelf
met de
maken; l
den in N
en onder
man zelf.

Ik ver
Brighton
land haa
onzen, te
onder ha
anderen
bekoelde
gehad. O
zal de tij
valt ook
er mede
over en
waarop
geroepen
van een
komen in
op verzo
„Een Ch

De herin
meer dan
deeling va
beoordeelin
Dr Keize

Juist l
dan verv
voor gev
doch ook
niet hier
spiegelen

Dit woort
zijn er dat?

Dr J. v.
Schouwen-I

Ik dael
bericht in
het a.s.
den Nede
trof mij,
digers v
„Geref. B
neelen“
van het